УДК:336:338.43

Нікітенко К.С.

ФОРМУВАННЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Збільшення випуску сільськогосподарської продукції і підвищення ефективності її виробництва на основі більш раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів - одне з найважливіших народногосподарських завдань. Надійним засобом її вирішення є вдосконалення механізму функціонування агропромислового комплексу, що вимагає порівняння витрат з результатами прибутку, забезпечення рентабельності роботи кожного сільськогосподарського товаровиробника.

Огляд останніх досліджень. Основні теоретичні та методологічні положення, пов'язані з проблематикою регулювання економічних відносин в аграрній сфері, викладені в роботах Г.В. Беспахотного, І.Є. Буздаловой, А. І. Воропаєва, А.В. Гордєєва, В.В. Милосердова, Є.С. Строєва, Є.В. Сєрової, А.Ф. Сєркова, І.Г. Ушачева, Л.І. Холод та інших авторів. Значний внесок у дослідження в області організації фінансування та кредитування підприємств внесли вітчизняні автори: Ю.П. Авдіянц, П.А. Бебутов, І.О. Бланк, В.А. Зайденварг, К.Н. Кашкін, З.А. Круш, М. Крейнина, А. Куштуев, О.І. Лаврушін, М.Л. Лішанський, І.А. Маслова, Л.М. Павлова, Г.Б. Поляк, В. Поляков, Н.Ф. Самсонова, Є.І. Шохіна, та іншими.

Виклад основного матеріалу. Умови господарської діяльності будь-якого аграрного підприємства суто індивідуальні. Вони підпадають під вплив великої кількості факторів: важливих і другорядних, економічних і неекономічних, доступних і важкодоступних для опису та формалізації (стан техніки, ринку робочої сили, ринку капіталу і так далі). У кожній комбінації виробничих факторів завжди є слабкі елемент, який затримує розвиток аграрного підприємства. У сучасних економічних умовах таким “слабкою ланкою” є нестача капіталу. У зв'язку з цим об'єктивно виникає проблема формування раціональної структури джерел коштів аграрного підприємства.

В аграрному підприємстві ця проблема вирішується в процесі управління фінансами: на етапах аналізу, підготовки та прийняття управлінських рішень, а також прогнозування і планування. Трансформаційні перетворення ринкового характеру припускають повне оновлення системи створення і розподілу прибутку аграрних підприємств, формування якої відбувається одночасно з пошуком можливих способів руху до неї. Це вимагає переосмислення питань про природу, економічний зміст, а також фактори формування і джерела виникнення прибутку.

Механізм розподілу прибутку аграрного підприємства повинен бути побудований таким чином, щоб всебічно сприяти підвищенню ефективності виробництва, стимулювати розвиток нових форм господарювання. Ринкові умови господарювання визначають пріоритетні напрямки розподілу власного прибутку аграрних підприємств. Розвиток конкуренції викликає необхідність розширення виробництва, його вдосконалення, задоволення матеріальних і соціальних потреб трудових колективів.

Порядок розподілу та використання прибутку, а також конкретний перелік фондів споживання і накопичення фіксуються в статуті аграрного підприємства і в його обліковій політиці. Крім того, на аграрному підприємстві спільно плановим і фінансовим відділами розробляється Положення про порядок розподілу валового (балансового) і чистого прибутку, що залишається у розпорядженні аграрного підприємства, яке затверджується його керівником. Найбільш важливим елементом даного Положення є довгострокові

нормативи утворення фондів споживання і накопичення, які служать вихідними даними при складанні фінансового плану аграрного підприємства на майбутній рік. По кожному з фондів споживання і накопичення щорічно складається і затверджується керівником аграрного підприємства річний кошторис витрат, в якому визначаються як напрямки використання коштів, так і конкретні заходи, що фінансуються за рахунок коштів даного фонду. Таким чином, у сучасних умовах держава не встановлює яких-небудь нормативів розподілу прибутку. Кожне аграрне підприємство встановлює їх самостійно.

Одним з напрямків розподілу прибутку є виплата дивідендів акціонерам, але цей напрямок не властивий кожному аграрному підприємству, а лише підприємствам з акціонерною формою власності. Але розглянемо і цей напрям. Дивідендна політика аграрного підприємства як ключова детермінанта використання його прибутку являє собою керовану діяльність, спрямовану на забезпечення формування доходу власників його корпоративних прав.

У процесі розв'язання задач прогнозування і оптимізації розподілу прибутку, кожен може переконатися в тому, що методи фінансового менеджменту легко доступні для формалізації і алгоритмізації, тобто описуються у вигляді формул, що складаються з позначень фінансових показників. Разом з тим, теорія фінансового менеджменту рекомендує застосовувати безперервне короткострокове прогнозування фінансових результатів з метою своєчасного внесення змін до оперативних (календарно-мережевих) планів і графіків відповідно до зміни умов господарської діяльності аграрного підприємства, що потребують від фінансово-планових органів проведення трудомістких обчислень.

Основні напрямки вдосконалення механізму розподілу фінансових результатів включають: оптимізацію системи оподаткування прибутку; розробку такої системи ставок і пільг податку на прибуток, яка буде стимулювати використання чистого прибутку аграрних підприємств, перш за все, на розвиток і вдосконалення власної виробничої бази; позбавлені непродуктивних витрат і втрат; розробку та реалізацію заходів, спрямованих на подолання кризи неплатежів з метою поступового зниження сум пені і штрафів, що сплачуються до бюджету і позабюджетних фондів; оптимізацію розподілу чистого прибутку, що залишається у розпорядженні аграрного підприємства; на фонди споживання і фонди нагромадження; комплекс заходів, що забезпечують доцільне і ефективне використання коштів фондів споживання і накопичення.

Заходи щодо вдосконалення фінансового механізму аграрних підприємств необхідно відобразити в управлінських документах, так як перетворення у функціональному ланці фінансового механізму обов'язково повинні супроводжуватися розвитком нормативно-правової бази.

Стабілізація фінансового стану аграрних підприємств можлива лише на основі реконструкції і технічного переозброєння власної виробничої бази, а також на основі скорочення тривалості виробництва. На жаль, в даний час аграрні підприємства не в змозі направляти у створювані для цієї мети фонди накопичення значні фінансові ресурси. Проведення модернізації власної виробничої бази потребують великих асигнувань, що неможливо без зниження навантаження на фінанси аграрних підприємств. З цією метою необхідно ввести деякі податкові пільги: звільнення від податків тієї частини прибутку, що спрямовується на виплату відсотків за кредит, призначений для модернізації власної виробничої бази; а також залік тимчасових збитків, пов'язаних з реконструкцією, у оподатковуваного прибутку наступних років.

Методика прогнозування фінансових результатів дозволяє моделювати різні економічні ситуації і, в кінцевому рахунку, знайти оптимальний варіант плану з прибутку, обґрунтований достовірними економічними розрахунками. Перевірка обґрунтованості плану по прибутку завершується розрахунком максимальної норми споживання чистого прибутку. У разі перевищення граничної норми споживання чистого прибутку може виникнути ситуація, коли що є в наявності активів виявиться недостатньо для

забезпечення запланованого приросту обсягів виробництва сільськогосподарської продукції і суми балансового прибутку в умовах прогнозованого рівня ефективності виробництва. В окремих випадках керівництво аграрного підприємства може прийняти рішення про зміну нормативів відрахувань до фондів споживання і накопичення, що потребують перегляду окремих положень облікової політики аграрного підприємства. Якщо отримані результати не задовольняють керівника та фінансово-планові органи аграрного підприємства, то слід продовжити роботу в рамках даної методики способом моделювання і, в кінцевому рахунку, знайти оптимальне рішення.

Результати прогнозування фінансових результатів та аналізу майбутнього стану фінансово-господарської діяльності аграрного підприємства доцільно узагальнити у вигляді таблиць і включити в матеріали балансових комісій за підсумками діяльності аграрного підприємства за минулий рік або квартал. Поєднання методики оцінки та методики прогнозування фінансових результатів за відносно короткі періоди часу (місяць, декада, тиждень) значно підвищує точність прогнозу, а також глибину і якість аналізу отриманих фінансових результатів, що повинно послужити основою для посилення оперативного контролю за станом фінансово-господарської діяльності аграрного підприємства.

Разом з тим, практичне використання методики оцінки, прогнозування та оптимального розподілу прибутку потребують від фінансово-планових органів проведення трудомістких розрахунків, тому дану методику необхідно автоматизувати. Успішному вирішенню цього завдання повинна сприяти детальна формалізація методики, а також конкретне і однозначне опис порядку і послідовності дій фінансово-планових працівників при використанні даної методики.

Висновки. Отже, наявність чистого прибутку, що створює стимулюючі умови господарського розвитку аграрного підприємств і організацій при переході до ринку, є важливим чинником подальшого зміцнення і розширення їх комерційної діяльності.

Анотація

У статті здійснено аналіз стану фінансово-господарської діяльності аграрних підприємств та запропонована методика прогнозування фінансових результатів. Це дозволяє моделювати різні економічні ситуації і в кінцевому рахунку знайти оптимальний варіант оперативного контролю за станом фінансово-господарської діяльності аграрного підприємства.

Ключові слова:аграрне підприємство, фінансові результати, прибуток, збиток, ефективність, оцінка, контроль, ресурси, рентабельність.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : [навчальний посібник. – 3-тє вид. перероб. і доп.] / М.Я. Коробов. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. – 294 с.
3. Островська О.А. Фінансовий стан та фінансова стійкість підприємств: теоретичні аспекти визнання їх суті / О.А. Островська // Стратегія економічного розвитку України. – 2008. – № 4. С. 182 – 187.